

Секція: Публічне управління та регіональна економічна політика в Україні

Гвазава Н.Г., доцент,

Харківський національний економічний університет імені С.Кузнеця

м. Харків Україна,

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ПРИ ФОРМУВАННІ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Сьогодні у світі місцеве самоврядування стало обов'язковим елементом демократичного державного устрою, сутність якого полягає у тому, що його здійснює саме населення через вільно обрані ним органи влади.

Децентралізація в державній системі управління призвела до перегляду бюджетного законодавства, і, відповідно, до збільшення фінансових повноважень держави на користь місцевого самоврядування. Одним з основних завдань децентралізації системи державного є формування якісної та ефективної системи органів місцевого самоврядування [3].

Це можливо не тільки при наявності повноважень, але і при забезпеченні наповнення дохідної частини місцевого бюджету. Тобто, повинна бути своя сильна, стійка та стабільна база доходів, яка не залежить від центральних органів влади. Без відповідного рівня забезпеченості фінансовими ресурсами та наповнення місцевих бюджетів - досягти високого економічного розвитку відповідних територій, а також створити комфортні умови для проживання громадян, надання їм високоякісних і доступних публічних послуг, а також соціально-економічного розвитку досягти неможливо.

Фінансова забезпеченість є одним з найважливіших факторів, від якого, у великій мірі залежить успішність функціонування місцевого самоврядування.

На системі розвинутого та сильного місцевого самоврядування базується устрій практично усіх європейських держав [3].

Формування системи законодавчої та виконавчої влади, а також визначення повноважень органів місцевого самоврядування було закріплено на

законодавчому рівні Конституцією України та Законом України „Про місцеве самоврядування в Україні” [5, 4].

У зв'язку з цим, для виконання функцій, покладених на місцеві законодавчі та виконавчі органи, Конституцією України за ними закріплені матеріальні і фінансові права, які дозволяють самостійно складати, розглядати, затверджувати та виконувати свої бюджети, розпоряджатися майном, що знаходиться у їх власності [5].

Місцеві бюджети виступають гарантами дотримання державних соціальних стандартів; забезпечують надання якісних адміністративних, соціальних, житлово-комунальних та інших послуг громадян; здійснюють фінансування закладів освіти, охорони здоров'я, культури, фізкультури та спорту, молодіжних програм та програм розвитку житлово-комунального господарства, поліпшення житлових умов, соціального захисту та соціального забезпечення тощо.

Ефективна бюджетна система, яка орієнтована на стимулювання постійного росту і забезпечення функціонування соціальної сфери – один з основних атрибутів будь-якої держави, який потребує постійної уваги органів влади [1].

Досягнення стійкості бюджетної системи потребує підвищення ефективності витрачання коштів бюджету в рамках визначених державних пріоритетів. Підвищення результативності бюджетних видатків, перш за все, пов'язано із впровадженням прогресивних змін в сфері бюджетного процесу.

Соціально-економічний розвиток територіальних громад безпосередньо залежить від використання фінансових ресурсів місцевих бюджетів, що відображають об'єктивну економічну ситуацію як на державному, так і на регіональному рівнях. Особливого значення набуває планування місцевих бюджетів, так як вирішення економічних та соціальних питань територіальних громад характеризує фінансові можливості місцевих органів влади та органів місцевого самоврядування.

Аналіз виконання місцевих бюджетів показує загальний соціально-

економічний стан відповідної території і її потенціал та через призму децентралізації підкреслює проблему невідповідності видатків, що спрямовуються на реалізацію соціально-економічних програм, дохідним надходженням, тобто реалізація законодавчо закріплених повноважень за кожної адміністративно-територіальної громади можлива за наявності власного бюджету. Одночасно з цим він повинен володіти відносною самостійністю в управлінні податками та іншими обов'язковими платежами, які надходять до відповідного бюджету. Наявність власних ресурсів у місцевому бюджеті дає можливість територіальній громаді надавати більш якісні послуги своїм жителям, а також розвивати інфраструктуру, створювати сприятливі умови для розвитку підприємництва, залучати інвестиції та проводити інші заходи, що сприяють поліпшенню рівня життя мешканців громади [1, 2].

Бюджетна політика в Україні потребує подальшого реформування, яка вимагає вдосконалення системи бюджетного регулювання, зберігається недостатня власна дохідна база місцевих бюджетів, потребує поліпшення законодавче забезпечення розмежування функцій та завдань центральних і місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування щодо здійснення бюджетних видатків [2].

Також важливим чинником удосконалення бюджетної системи України є вирівнювання розвитку адміністративних територій, забезпечення однакових умов доступу громадян до суспільних послуг незалежно від місцезнаходження.

Проведення ефективної бюджетної політики в країні, яка б збалансовано враховувала інтереси як регіонів так і держави у цілому, забезпечувала б постійний стабільно високий рівень соціально-економічного розвитку усіх адміністративно-територіальних одиниць та гарантувала при цьому фінансову безпеку країни на міжнародному рівні, є вкрай важливим та необхідним. Це складний та тривалий процес, який потребує наявності:

- чіткої законодавчої бази, яка визначає правові основи її функціонування;

– ефективних фінансових методів та інструментів для її практичної реалізації;

– постійного її удосконалення та пристосовування до реалій та вимог сучасного розвитку світової економіки.

На сьогоднішньому етапі економічного розвитку України видатки місцевих бюджетів мають важливе значення, адже в умовах нестачі коштів, головним питанням є ефективне їх витрачання.

Сучасний стан соціально-економічного розвитку країни потребує встановлення взаємозв'язку між державним та місцевими бюджетами, побудованого на прозорій, передбачуваній та послідовній бюджетній політиці. При цьому, стратегічним завданням бюджетної політики є продовження розробки нових концептуальних підходів до обґрунтованого розподілу доходних і витратних повноважень між державною та місцевими владою, застосування стимулів для ефективного використання фінансових ресурсів, забезпечення збалансованості та стійкості бюджетної системи, регулювання пропорційності соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць. Все ще залишається проблема перерозподілу повноважень і фінансових ресурсів між центральними органами влади та органами місцевого самоврядування. Сформована централізована модель акумуляції та розподілу бюджетних коштів зберегла залежність місцевих бюджетів від державного бюджету.

Оновлений Бюджетний кодекс України втілює новий алгоритм змін правового, фінансового та організаційного характеру бюджетного процесу, державного внутрішнього фінансового контролю та визначив порядок застосування програмно-цільового методу на рівні державного й місцевого бюджетів.

Суттєво вплинула на формування доходів місцевого бюджету зміна норм Податкового кодексу України, відповідно до яких проведені структурні і якісні зміни джерел наповнення місцевих бюджетів. Але, ще й досі, в процесі

децентралізації фінансової незалежності місцевими бюджетами України не досягнуто.

Це зумовлено такими факторами:

– виконанням органами місцевого самоврядування повноважень, які передані державою на місцевий рівень, без відповідного фінансового компенсатора;

– залежністю місцевих бюджетів від трансфертів державного бюджету;

– концентрацією фінансів на державному рівні;

– не вирішенням питань, що стосуються проведення взаєморозрахунків між бюджетами різних рівнів [1, с. 6-26].

На сьогодні триває робота щодо створення належних умов для забезпечення здійснення органами місцевого самоврядування як власних повноважень, так і повноважень, що передаються на місцевий рівень.

Література:

1. Бюджет Харькова из прошлого в будущее. - Информационное научно-практическое издание. / Т.Д.Таукешева, С.В.Трамбовкина, М.Г.Оськина. – Х.: Точка, 2011. – 64 с.

2. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>

3. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України / Бориславська О. М Заверуха І. Б. Школик А. М. – Центр політико-правових реформ. – К. 2012. – 212 с.

4. Закон України „Про місцеве самоврядування в Україні” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>

5. Конституція України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.